

**РОЗВИТОК ТА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОТУРИЗМУ
В КАНАДІ**

Київ – 2019

План

ВСТУП.....	3-4
I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОТУРИЗМУ.....	5
1.1. Етнотуризм у складі туристичної галузі.....	5-13
1.2. Етнотуризм в Канаді.....	13-17
1.3. Методичні засади дослідження.....	17-20
II РЕСУРСНА БАЗА ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОТУРИЗМУ В КАНАДІ.....	21
2.1. Історія української діаспори в Канаді.....	21-25
2.2. Сучасна географія української діаспори в Канаді.....	25-33
2.3. Ресурсна база для розвитку українського етнотуризму в Канаді ...	34-46
III РОЗВИТОК ТА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОТУРИЗМУ В КАНАДІ.....	47
3.1. Динаміка українського етнотуризму в Канаді.....	47-49
3.2. Чинники та географія українського етнотуризму в Канаді.....	50-55
3.3. Перспективи та проблеми розвитку у світлі українсько-канадських зв'язків.....	55-60
ВИСНОВКИ.....	60-63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63-68

ВСТУП

Актуальність. Етнотуризм нині знаходиться в центрі уваги туристичної діяльності як в світі, так і в Україні, оскільки, він викликає велику цікавість у споживачів туристичних послуг. Етнотуризм дозволяє познайомитись як іноземним туристами, так і внутрішнім з етноресурсами країни, генезою нації, її унікальними культурно-історичними та національними традиціями. Етнотуризм перегукується з ностальгійним туризмом і в цьому аспекті моя тема є дуже актуальною, бо пов'язана з етнічними ресурсами українців, що нині проживають в Канаді, отже, є цікавою для українців, так і для канадських українців – як в Україні, так і в Канаді.

Наукова новизна. Дана тема в літературі досить часто згадується, але детальної розробки питання українського етнотуризму в Канаді поки що не отримали. В умовах взаємного українсько-канадського туристичного обміну, що зростає, зокрема в останні роки і зростатиме надалі, тема набуває не тільки наукової, а і практичної значимості.

Метою моєї курсової роботи є, по-перше, розкрити теоретико-методологічні засади дослідження етнотуризму; по-друге, охарактеризувати ресурсну базу для розвитку українського етнотуризму в Канаді; по-третє, окреслити напрямки розвитку та сучасної географії українського етнотуризму в Канаді.

Об'єктом курсової роботи є український етнотуризм в Канаді.

Предметом виступають особливості розвитку та географії українського етнотуризму в Канаді.

Інформаційну базу моєї курсової роботи склали наукові літературні джерела (монографії, підручники та навчальні посібники, наукові статті, матеріали та тези міжнародних науково-практичних конференцій тощо) з теми роботи, офіційні документи, що стосуються розвитку туризму в Україні і Канаді та статистичні джерела – українські та канадські, що стосуються

даних про розвиток туризму, географічні карти та атласи – українські та канадські (останні – англійською мовою).

Під час даного дослідження ми використовували наступні методи: абстракції, аналізу і синтезу, літературний, картографічний, історичний, статистичний, табличний, графічний, математичний, порівняння. Дана робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, містить 11 рисунків.

І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНОТУРИЗМУ

1.1 Етнотуризм у складі туристичної галузі

Туризм – соціально-економічне явище, сформоване історично та представлене самодіяльністю конкретної особи з метою проведення вільного часу й діяльністю підприємств індустрії туризму з організації подорожі та споживання туристичного продукту, що визначається масовістю й організованістю процесу узгодження попиту та пропозиції на ринку туристичних послуг [25, с.17]. Питаннями класифікації туризму, виділенням класифікаційних ознак та видів туризму присвячені роботи М.П.Крачила, І.В.Зоріна, В.О.Квартальнова, О.О.Любіцевої, О.О.Бейдика, І.В.Смаля (табл.1).

Класифікація видів туризму за метою завжди змінювалася й до сьогодні доповнюється найрізноманітнішими формами проведення вільного часу. До дослідження даного питання долучилися такі сучасні вчені, як: Александрова А.Ю., Худо В.В., Цибух В.І., Самойленко А.А., Мальська М.П., Рутинський М.Й., Паньків Н.М., Крачило М.П. та інші.

Таблиця 1.1.*

Класифікація туризму

Класифікаційна ознака	Види туризму
1.Географічний принцип	1.1. Внутрішній 1.2. Міжнародний
2.Напрямок туристичного потоку	2.1. В'їзний 2.2 Виїзний
3.Мета поїздки	3.1. Рекреаційний 3.2. Оздоровчий відпочинок 3.3. Пізнавальний відпочинок 3.4. Професійно-діловий 3.5. Науковий 3.6. Спортивний відпочинок

	3.7. Шоп-тури 3.8. Етнічний 3.9. Екотуризм 3.10. Паломницький
4. Джерело фінансування	4.1. Соціальний 4.2. Комерційний
5. Спосіб пересування	5.1. Піщохідний 5.2. Авіаційний 5.3. Морський 5.4. Річковий 5.5. Автотуризм 5.6. Залізничний 5.7. Велосипедний 5.8. Змішаний
6. Засоби розміщення	6.1. Готелі 6.2. Мотелі 6.3. Пансіонати 6.4. Кемпінги 6.5. Намети
7. Кількість учасників	7.1. Індивідуальний 7.2. Сімейний 7.3. Груповий
8. Тривалість перебування	8.1. Короткотривалий 8.2. Довготривалий
9. Розташування туристичного місця	9.1. Гірський 9.2. Водний 9.3. Сільський 9.4. Приміський
10. Інтенсивність туристичного потоку	10.1. Постійний 10.2. Сезонний
11. Організаційна форма	11.1 Організований 11.2 Неорганізований

*Джерело:[14]

Деякі дослідники виокремлюють етнічний туризм в окремий, самостійний вид, як наприклад, Кифяк В.Ф. Інші ж не виділяють окремо етнічний туризм, котрий, на їхню думку, існує у складі пізнавального (екскурсійного) – Глушко А.А., Сазикін А.М., екологічного туризму (науково-пізнавальні тури) – Школа І.М [31].

Отже, під поняттям „етнічний туризм” розуміють поїздки двох типів: для побачення з рідними та близькими; для відвідання місць, з якими пов'язана історія народу або життя предків. Цей вид туризму має особливе значення для тих країн, значна частина населення яких проживає за кордоном. А на думку Петрик Н.А., Олексійчук Т.В., зміст етнічного туризму полягає у іншому – у відвідуванні будь-якого етнографічного регіону задля задоволення своїх матеріальних та духовних потреб[31].

Рис.1.1. Типи етнічного туризму, складено автором за [31]

У той же час відомий дослідник туристичної галузі професор Любіцева О.О., вважає, що зміст етнічного туризму поки що остаточно не визначено і здебільшого його трактують дещо звужено: відвідування родичів, друзів та знайомих або місця походження родини, відвідування "землі предків". У розширеному варіанті до етнічного туризму слід віднести також різновид тематичних програм та екскурсій на етнічну тематику, пов'язаних з національними меншинами, ознайомленням з їх історико-культурною спадщиною та традиційною культурою; з етнічними групами населення тощо. До етнічного туризму можна віднести й ознайомлення з життям,

діяльністю, внеском в культуру певного народу представників інших народів. Тобто, етнічний туризм має не тільки ностальгічну, а й пізнавальну мотивацію. На "стику" розважального, пізнавального, етнічного, пригодницького туризму розвиваються тури, які пропонують сучасній людині повністю зануритись в інше етнічне середовище, в іншу традиційну культуру[25, с. 27]. На думку Т.Пархоменко, етнічний туризм задовольняє потребу у підкріпленні національної ідентичності людини, тобто включеності в певну соціальну спільноту на підставі спільного походження, ототожнення з певною культурою. Кифяк В.Ф. під етнотуризмом розглядає поїздки з метою побачень з рідними та близькими. Кляп М.П. визначає етнічний туризм як різновид туризму, який здійснюється туристами на місця свого історичного проживання. Ці твердження є дискусійним, оскільки переплітаються з визначеннями діаспорного, ностальгічного, аборигенського туризму, дають неповне чи часткове пояснення сутності етнічного туризму [37].

Отже, особливості етнічного туризму проявляються, по-перше, в тому, що туристичні подорожі можуть здійснюватися у будь-який куточок світу, будь-ким, не залежно від віку, статі, статусу чи інших ознак, по-друге, він визначається своїми неординарними формами, по-третє, він має зовсім інше емоційне насичення.

Етнічний туризм можна поділити за наступними класифікаційними ознаками (табл. 1.2):

1.2*

Класифікація етнічного туризму

Класифікаційна ознака	Форма етнічного туризму
За масштабом	Внутрішній
	Зовнішній
	Прикордонний

	Середньовіддалений
	Далековіддалений
За мотивами	Науково-дослідницький
	Сентиментальний (ностальгічний)
	Пізнавально-етнографічний
За тривалістю	Довготривалий
	Середньої тривалості
	Корототривалий

*Джерело: складено автором за[31]

Отже, етнічний туризм - різновид туристичних подорожей, що здійснюються туристами до місць свого історичного проживання. Вивченням етнотуризму займалася значна низка науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема, Любіцева О.О., Петрик Н.А., Александрова А.Ю., Худо В.В., Цибух В.І., Самойленко А.А., Мальська М.П. тощо.

1.2 Етнотуризм у Канаді

Канада - край унікальної краси і багато в чому недоторканої невинно чистої природи. Це - одна з небагатьох країн в північній півкулі, де природні комплекси, що збереглися в первозданному стані, знаходяться недалеко від великих і сучасних міст. Тут сусідять старовинні форти, сучасні мегаполіси і дика природа. І саме тому в цій країні особливо розвинені кілька видів туризму, наприклад, пізнавальний, гірськолижний, екологічний, піший, етнічний туризм і багато інших[9]. Ресурс етнотуризму в Канаді – це строкатість населення. Етнічний склад канадського населення наступний: за походженням англо-канадці складають 40% населення, франко-канадці - 27% населення, інші європейці - 20%, американські індіанці - 1,5%, інші етнічні групи, в більшості своїй вихідці з Азії - 11,5%. За останнім переписом населення (2010 р.) найбільша група людей називає себе "канадцами"

(39,4%), оскільки більшість канадців, особливо ті, чиї предки приїхали за часів колонізації, розглядають себе як канадський етнос. Далі йдуть ті, хто називає себе англійцями (34,4%), французами (25,7%), німцями (3,6%), італійцями (2,8%), українцями (1,7%), аборигенами (індіанцями і ескімосами 1,5%), китайцями (1,4%), голландцями (1,4%), поляками (0,9%), російськими (0,1%)[35]. Етнічний туризм є пізнавальним видом подорожей. В ході мандрівок туристи, так чи інакше, вивчають особливості життя певних народів. Це є чудовим способом отримати інформацію про своє коріння або дізнатися більше про історію, культуру та побут інших націй [15].

Рис. 1.2. Етнічний склад канадського населення(складено автором за [28])

Етнічний туризм передбачає обширну етнічну екскурсійну програму. Екскурсійна етнічна програма в Канаді досить різноманітна. Тут пропонуються екскурсії історичними маршрутами корінних жителів країни і європейських колоністів, відвідування старовинних міст і великих адміністративних центрів, де з історичними пам'ятками є ультрасучасні будівлі, і огляд природних пам'яток. Екскурсії можуть бути пішими,

автобусними, водними, повітряними, а в зимовий час також і лижними або на снігоходах [9].

Екскурсії проходять в долинах річки Святого Лаврентія в провінції Квебек - історично значущий район, де стали селитися перші французькі колоністи. Далі по річці на захід в провінцію Онтаріо до району Великих озер, де розташований найбільш густонаселений регіон країни, який називають "Золота підкова" або "Півострів Онтаріо" [9]. Канада поєднала в собі масу національних культурних течій: індіанські обряди, вплив емігрантів з Азії та Латинської Америки, традиції перших європейських поселенців. Особливий шарм Канаді надають дика природа і унікальна культура аборигенів: 2% населення складають індіанці і інуїти (ескімоси), чия культура і створює певну основу для розвитку етнотуризму [18]. У арктичну зону Канади входять північні райони провінцій Юкон і Нунавут, а також частина північно-західних територій.

Любителів пригод тут чекають незабутні враження від спілкування з дикою природою і можливість ближче познайомитися з місцевими традиціями. Морські круїзи, екскурсії в дику природу і спостереження за тваринами, походи, риболовля, подорожі на каное, рафтинг, археологічні та етнографічні екскурсії, катання на лижах і собачих упряжках - всім цим туристи можуть зайнятися в арктичній частині Канади. Північно-західний край провінції Юкон, розташований за полярним колом, - земля Вонтут-гвічнів, корінного народу, який живе тут ось уже кілька тисячоліть. Єдине по-справжньому арктичне поселення в Юконі - це пункт Олд-Кроу з населенням близько 300 осіб. У національному парку «Іввавік», на відміну від решти арктичної зони Канади, гори не покриті льодом по час останнього льодовикового періоду (30-14 тис. років тому). також можуть відвідати Нунавут - найширшу у всій арктичній зоні Канади провінцію. Населення Нунавуту в основному складають інуїти (понад 80%); тут є і сліди давньоескімоської культур - Тулі і Дорсет [18].

У центрі Оттави знаходиться етноселище, відкрите для відвідування цілий рік. Тут можна за своїм бажанням обрати одне або кілька занять (екскурсій) для знайомства з життям корінного населення, різними типами жител, древніми технологіями і знаряддями праці, які використовувалися для виготовлення каное та берести, виготовленням шкур, виробництва кошиків. Щорічно в етноселі подається нова театральна постановка на сюжет древніх легенд. Спільноти корінних народів активно беруть участь в організації та наданні туристсько-екскурсійних послуг відвідувачам охоронних територій [18].

Канада - багатонаціональна країна, тому тут проводиться величезна кількість різноманітних свят і фестивалів, зокрема етнічних. Наприклад, фестиваль під назвою «Кельтські кольори», що відбувається на острові Кейп-Бретон. Наступний, Фестиваль Мандрівників (Festival du Voyageur) святкується у Вінніпезі у липні, він є головним щорічним заходом, де святкується історія перших торговців хутра та французьких мандрівників, які відкрили цей район. Кожного літа вже понад 40 років у Торонто проходить щорічний Карибський фестиваль. Він нагадує про етнічну різноманітність цього міста. Напротязі трьох тижнівцей найбільший фестиваль у Північній Америці та Карибському басейні приваблює понад мільйон відвідувачів. Фестиваль Акадієн святкують у Каракеті, штаті Нью-Брансвік у серпні. Це найбільший в Канаді щорічний академічний культурний фестиваль. [9].

Отже, Канада – край не тільки унікальної краси, де знаходяться старовинні форти, сучасні мегаполіси і дика природи, але й проживають представники багатьох народів, у тому числі українці. Саме тому в цій країні розвинено багато видів туризму, наприклад, пізнавальний, гірськолижний, екологічний, піший, етнічний туризм тощо. Щодо етнотуризму, то він досить розповсюджений у декількох провінціях, а саме: Квебек, Юкон, Нунавут, Онтаріо тощо. Тут проводиться низка екскурсій історичними маршрутами корінних жителів країни і європейських колоністів, відвідування

старовинних міст і великих адміністративних центрів. Канада – багатонаціональна країна, тому тут проводиться величезна кількість різноманітних свят і фестивалів, зокрема етнічних.

1.3 Методичні засади дослідження

Кожна наука володіє власними методами дослідження. Метод наукового дослідження – це система розумових і практичних операцій, які націлені на вирішення певних пізнавальних завдань з урахуванням певної пізнавальної мети (за О. Шаблієм)[17]. За допомогою такого методу можна отримати бажану інформацію, яка відповідатиме потребам суспільства або конкретної науки. Внаслідок застосування правильно обраного методу можна підтвердити істинність отриманих результатів. Основними підходами, або методами, у дослідженні туризму є наступні: аналітичний, просторовий, хронологічний (часовий), формально-логічний, географічний і культурний. При цьому використовуються матеріали, підходи та методичні прийоми й інших дисциплін: історичний, географічний (комплексний і проблемний), політологічний, культурний тощо.

Методи наукового дослідження поділяються на три великі групи:

- *філософські*, котрі є фундаментом наукового пізнання, це загальні підходи, категорії та принципи і закони, що показують місце досліджуваного об'єкта в реальному світі (принцип об'єктивності, всезагального зв'язку і залежності, закон єдності та боротьби протилежностей, переходу кількісних показників у якісні, заперечення заперечення й ін.);
- *загальноосвітні* - такі засоби і прийоми, що мають універсальний характер застосування (аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення й абстрагування, порівняння й аналогія, ідеалізація та формалізація), але потребують урахування особливостей конкретних об'єктів дослідження. Так, у туризмі широко застосовують наукові методи системи географічних наук: спостереження з елементом описовості; історичний;

порівняльний; картографічний; аналітико-статистичний; експедиційних досліджень; математичного моделювання; системний. У свою чергу соціальний характер туризму обумовлює використання способів і прийомів, сформованих в інших суспільних науках (балансовий, соціологічних досліджень тощо).

- *конкретно-наукові* методи, які застосовують в окремих науках. Це, зокрема, метод польових досліджень, картографічний та ін. [17].

Під час даного дослідження ми використовували наступні методи: абстракції, аналізу і синтезу, літературний, картографічний, історичний, статистичний, табличний, графічний, математичний, порівняння. Метод *абстракції* полягає у пізнанні реальних туристичних процесів шляхом відокремлення основних, найсуттєвіших сталих сторін певного явища, абстрагованих від усього випадкового, неістотного. Застосуванням методу абстракції я користувалась для формування понять, виявлення і формування закономірностей розвитку українського етнотуризму в Канаді. Метод *аналізу і синтезу* застосовується в єдності його двох складових. При аналізі об'єкт дослідження розкладається на складові частини (частини об'єкту, його ознаки, властивості, відношення), кожна з яких вивчається окремо. При синтезі відбувається об'єднання різних елементів, сторін об'єкта в єдине ціле з урахуванням взаємозв'язків між ними. *Літературний* метод полягає у вивченні різноманітних друкованих та електронних джерел, що стосуються українського етнотуризму в Канаді. Цей метод передбачає ознайомлення з літературою для одержання попередніх відомостей, які стосуються даної теми. *Статистичний* метод ми використовували для відбору і обробки кількісних показників при дослідженні району туристської подорожі. Цей метод передбачає збирання й аналіз кількісних даних, виведення середньо-статистичних величин тощо. *Табличний* метод полягає у складанні різноманітних таблиць, а *графічний* – в узагальненні статистичних даних та їх аналізу. *Математичний* метод найчастіше застосовували при обчисленні динаміки туристичного обміну

України і Канади. В подальшому ми будемо використовувати більш складні методи математики і статистики (кореляційно-регресійний аналіз, кластерний аналіз тощо). *Історичний та логічний* методи застосовуються для дослідження туристичних процесів в єдності. Історичний метод вивчає ці процеси, розвиток їх у хронометричній послідовності, в якій вони виникали, розвивалися і змінювались один за одним. Логічний метод досліджує туристичні процеси в їх логічній послідовності, прямуючи від простого до складного, звільняючись при цьому від випадковостей і непотрібних подробиць, які не властиві цьому процесу. В основному, цим методом я користувалась, виконуючи розділ III. *Картографічний* метод дослідження - метод застосування карт для наукового й практичного пізнання зображених на них явищ. Картографічний метод використовується для дослідження закономірностей просторового розміщення явищ, їхніх взаємозв'язків, залежностей і розвитку. Картографічний метод, можна об'єднати в наступні основні групи: візуальний аналіз, що полягає в безпосередньому зоровому дослідженні карт просторового розміщення, сполучень, зв'язків і динаміки явищ, графічні прийоми аналізу, що складаються в побудові по картах профілів і розрізів, блок-діаграм, різного роду графіків і діаграм і т.д., картометричні роботи, що полягають у визначенні за картами координат, відстаней, довжин, висот, площ, обсягів, кутів та ін. кількісних характеристик об'єктів, зображених на карті (з оцінкою точності одержуваних результатів). Цим методом я користувалась, знаходячи на карті провінції Канади українські етнографічні ресурси, а також створюючи власну карту.

II Ресурсна база для розвитку українського етнотуризму в Канаді

2.1 Історія української діаспори в Канаді

Перші українські переселенці, гнані негараздами на власній батьківщині, за свідченнями істориків, з'явилися на канадських землях у 1891 р. Це були мешканці с. Небедилова Західної України Іван Пилипів та Василь Єленяк. Згодом масово розмаху українська еміграція до Канади набула 1896 року не без допомоги галицького агронома Осипа Олеськіва, який скерував велику кількість українців з сіл Західної України. Економічні та культурні утиски з боку Австро-Угорської влади на Галичині і Буковині та переслідування за будь-які прояви національної свідомості з боку царського уряду на сході України також примушували людей задля виживання шукати щастя в чужих краях. Жодних привілеїв від місцевої влади, суворий клімат, вороже ставлення корінних канадців – були реаліями, з якими зіштовхнулися перші українські переселенці Канаді. Єдиними позитивними факторами на користь переселення можна назвати свободу і наявність землі [12; 45].

Українська громада формувалась на території Канади поступово: процес еміграції проходив у три етапи. Народні маси, які активно переселялись за океан у різні часи, були неоднорідні. Перша хвиля, яка розпочалася наприкінці XIX ст., в основному засвідчила міграцію найбідніших прошарків українського населення. У другу хвилю, що тривала з перших десятиліть XX ст. і фактично до початку II світової війни, потрапили вже більш освічені громадяни, які виїжджали в основному через політичні мотиви. Ставлення до українських іммігрантів з боку канадської влади у цей період було дуже неприхильним, оскільки українці як піддані Австро-Угорщини часто розглядались як таємні агентицієї імперії. І лише в третю хвилю (переважно повоєнні роки), коли до Канади починає виїжджати незгодна з політикою радянського уряду інтелігенція, ставлення до українців поступово поліпшується. Саме чинник відчуженості став основоположним у процесі формування історії української громади в Канаді. Таким чином, вона

залишалась замкненою в собі. Умови перебування української громади в Канаді можна назвати існуванням «держави в державі». Фактично українці будували там модель своєї країни в мініатюрі. Хати-читальні, школи, церква, будинки культури з українською мовою, традиціями, з Тарасом Шевченком – усе це створювалося повсюдно в місцях компактного проживання українців, відчутно полегшуючи посттравматичний синдром переселенців. Виїжджаючи цілими родинами, українці оселялись переважно великими групами у степових провінційних зонах. Згодом внаслідок внутрішньої міграції більшість українців осіли у Західній (Британська Колумбія) та Східній (Онтаріо) частинах Канади [45].

Важливим фактом у становленні української діаспори за кордоном була підтримка духовенства. Перша парохіяльна громада українців, що належала до греко-католицької церкви, з'явилась у Вінніпезі 1899 р. під проводом о. Дамаскина Поливка із США. На початку ХХ ст. Никита Будка став першим єпископом для католиків східного обряду у Канаді. У своїй діяльності новий єпископ намагався зосередити навколо Греко-Католицької Церкви культурно-супільне життя українців. До Другої світової війни місто Вінніпег стало центром культурного життя української діаспори у Канаді. Згодом міста Торонто та Едмонтн продовжили духовно-культурний та просвітницький запал українства на територіях Північної Америки.

Воднораз важливий внесок українська громада Канади внесла у розповсюдження української та релігійної літератури. Зокрема після Другої світової війни великими накладками видавалися твори Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки та інших українських класиків. Ці спроби дали можливість зберегти надбання українських літературних класиків для нащадків українських преселенців і передати їм справжній дух українства на багато років.

У списку визначних українсько-канадських особистостей нині знаходяться політики, спортсмени, митці, люди науки, бізнесмени,

космонавти та представники інших сфер. Хоч деякі з цих визначних людей тільки частково українського походження, вони при кожній нагоді підкреслюють своє українське коріння. Так, Пилип Коновал — канадець українського походження, єдиний українець-кавалер Хреста Вікторії; Роберта Лінн Бондар — перша канадська жінка-астронавт і перша лікар-невролог, яка побувала в космосі, почесний доктор понад 20 університетів США та Канади; Кетрін Винник — канадська кіно- та телевізійна акторка українського походження, народилася й виросла в Етобіко, вільно розмовляє українською мовою; Петро Дмитрович Яцик — канадський підприємець українського походження, меценат і філантроп, відомий своїм вагомим вкладом у фінансування українознавства на Заході та в Україні; Юджин (Євген) Мельник — бізнесмен, меценат, батьки якого родом з буковинських Чернівців потрапили до Канади в середині 40-х рр. XX ст., співвласник фармацевтичної корпорації "Biovail Corporation"; Дарія Вербова – модель, яка бере участь у рекламних кампаніях відомих брендів, у 2005 році газета «The New York Times» назвала її моделлю № 1 у США); Павло Грод – український громадський діяч Канади, президент Світового конгресу українців від 27 листопада 2018 року; Христя Фрілянд – міністр закордонних справ Канади.[43].

Отже, українська діаспора в Канаді одна з найчисельніших: становить близько 1 млн чоловік. Вона утворилася внаслідок масового переселення українців із західноукраїнських земель у кінці XIX - на початку XX ст. і була доповнена політичною еміграцією після Першої та Другої світових воєн. Важливу роль у суспільному житті українців Канади відіграє церква. Переважна більшість українців належать до греко-католицької церкви, а також до православної. Серед відомих «українських канадців» варто згадати Пилипа Коновала, Роберту Лінн Бондар, Петра Яцика, Кетрінн Винник, Павла Грода, Христю Фрілянд та багато інших.

2.2 Сучасна географія української діаспори в Канаді

За даними останнього перепису населення (2010 р.) у Канаді проживало 1 209 085 осіб українського походження, причому у 300 590 з них – обоє батьків є українцями. Українці складають 3,87% від загального населення країни та є сьомою національною меншиною Канади. За своєю чисельністю українська громада Канади є другою в світі після української громади Росії групою українців, що проживає поза межами України.

За провінціями та територіями Канади проживання осіб української національності розподілено таким чином:

- Онтаріо – 336 355 осіб;
- Альберта – 332 180;
- Британська Колумбія – 197 450 осіб;
- Манітоба – 167 175 осіб;
- Саскачеван – 129 265 осіб;
- Квебек – 31 955 осіб;
- Нова Скошія – 7 500 осіб;
- Нью Брансвік – 2 455 осіб;
- Юкон – 1 620 осіб;
- Північно-західні території – 1 445 осіб;
- Ньюфаундленд і Лабрадор – 945 осіб;
- Принс Едвард Айленд – 780 осіб;
- Нунавут – 155 осіб.

Таблиця 2.1.*

Чисельність осіб українського походження за останнім переписом (2010р.)

№	Провінція	Населення, осіб	Населення українського походження		
			осіб	%	№ з/п
1	Онтаріо	12 028 895	336 355	2,8 %	7
2	Альберта	3 256 355	332 180	10,2 %	3
3	Британська Колумбія	4 074 385	197 265	4,8 %	5
4	Манітоба	1 133 510	167 175	14,7 %	1
5	Саскачеван	953 850	129 265	13,6 %	2
6	Квебек	7 435 905	31 955	0,4 %	10
7	Нова Шотландія	903 090	7 500	0,8 %	8
8	Нью-Брансвік	719 650	2 455	0,3 %	11
9	Юкон	30 195	1 620	5,4 %	4
10	Північно-західні території	41 060	1 445	3,5 %	6
11	Ньюфаундленд і Лабрадор	500 610	945	0,2 %	12
12	Острів Принца Едварда	134 205	780	0,1 %	13
13	Нунавут	29 325	155	0,5 %	9

*Джерело: складено автором за [28]

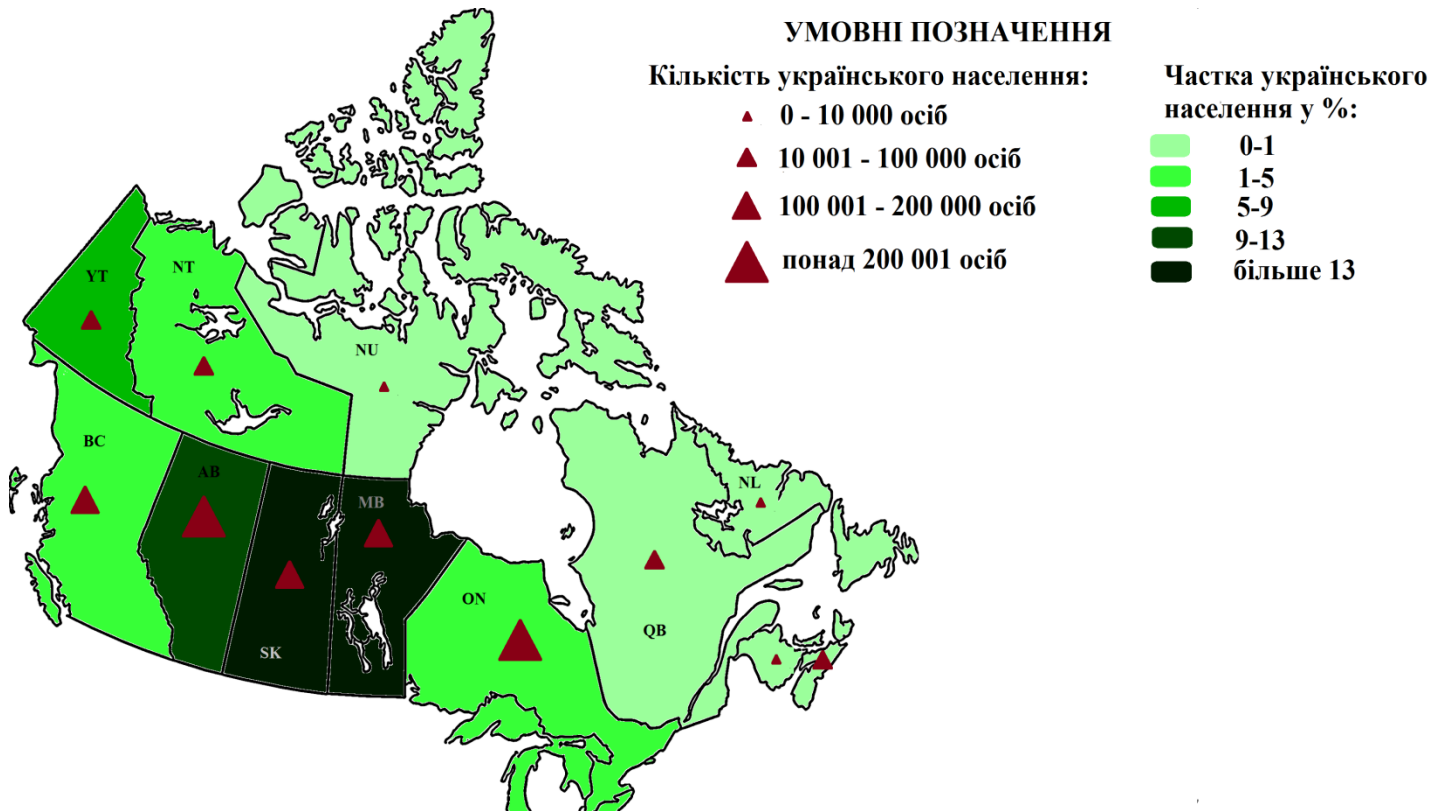

Рис. 2.1. Розміщення українського населення за провінціями і територіями Канади (складено автором за [28])

Отже, найбільше українців проживає у наступних трьох провінціях (табл. 2.1) : Онтаріо, Альберта та Британська Колумбія. Але у відсотковому співвідношенні українців більше в таких провінціях як Манітоба (14,7%), Саскачеван (13,6%) і Альберта (10,2%).

2.3 Основні види туристичних ресурсів для розвитку українського етнотуризму в Канаді та їх розміщення

Туристичні ресурси - об'єкти природи, історії, культури, поточні події, явища, які можуть бути використані у процесі створення та реалізації туристичного продукту, будучи мотиваційною підставою для його вибору, наприклад за видом, сезоном тощо [7].

Смирнов І.Г. поділяє туристичні ресурсина чотири основні групи (в дійсності їх може бути набагато більше):

- Рекреаційні ресурси
- Історико-культурні
- Подієві ресурси,
- ШСР – штучно створені ресурси [33, с. 13]

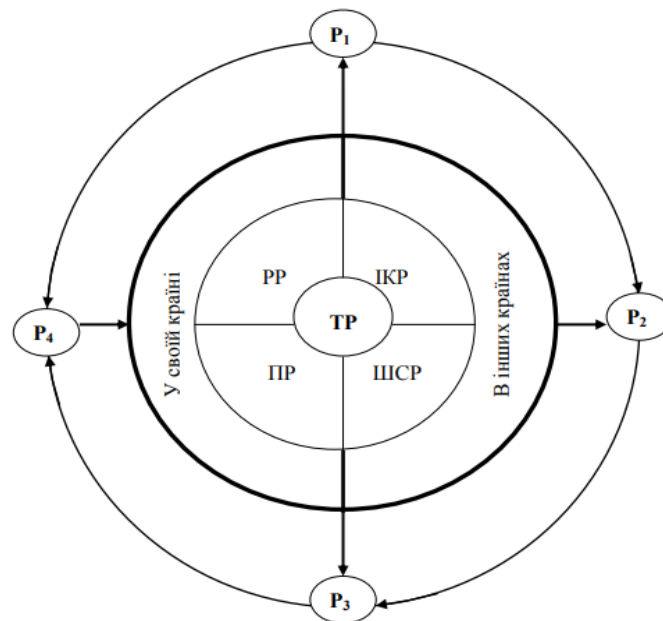

Рис. 2.1 Класифікація туристичних ресурсів за Смирновим І.Г.[33]

Як приклад, можна навести структуру туристичних ресурсів, розроблену О.О Бейдиком . Гіперблок туристичних ресурсів складається з природних, природно-антропогенних, суспільно-історичних (фундаментальні ресурсні фактори), до складу яких входять архітектурно-історичні, біосоціальні, подієві ресурси. Окрему групу становить об'єкт рангу «суперточка-тур». Трансресурсні об'єкти (гомогенні та пара рекреаційні або латентні ресурси) можуть інтегрувати всі вищеназвані складові. Так, наприклад, О. Бейдик розглядає окремі ресурси, які можна вважати етнокультурними у групі гомогенних біосоціальних.

Ще півтора десяти років тому у фундаментальних дослідженнях таке поняття як «етнокультурні рекреаційні ресурси» не розглядалося. Етноресурси відповідно до складових, які можна включити до цієї категорії, можна поділити на матеріальні та нематеріальні. Перші мають більш явне значення для розвитку туризму, оскільки вимагають здійснення подорожі для користування ними. Проте, психологічні особливості, вірування, звичайні знання та досвід є визначальними для формування особливостей матеріальної культури кожного народу. Познаючись з ними можна за допомогою різних інформаційних джерел, а відчуття — лише у середовищі проживання конкретного етносу.

Рис. 2.3. Нематеріальні етнокультурні ресурси (складено автором [31])

До складу нематеріальних етнокультурних ресурсів входять: етнопсихологічні особливості, засоби комунікації, вірування, звичаї, традиції, традиційні знання та досвід, фольклор.

Цінність етнокультурної спадщини для розвитку туризму зростає, якщо вона представлена матеріальними об'єктами. Рухомі об'єкти найчастіше

входять до складу музейних або виставкових експозицій, які можуть демонструватися як на приймаючих територіях, так і за їх межами, сприяючи просуванню національного турпродукту. З умовно нерухомими об'єктами можна познайомитись у спеціалізованих музеях народної архітектури та побуту, куди вони довозяться з різних сіл та регіонів. Етнокультурні ресурси певної країни є цікавими не лише для іноземних туристів, але і для її громадян, між якими теж існують відмінності, тим більші, чим більша відстань між регіонами [31].

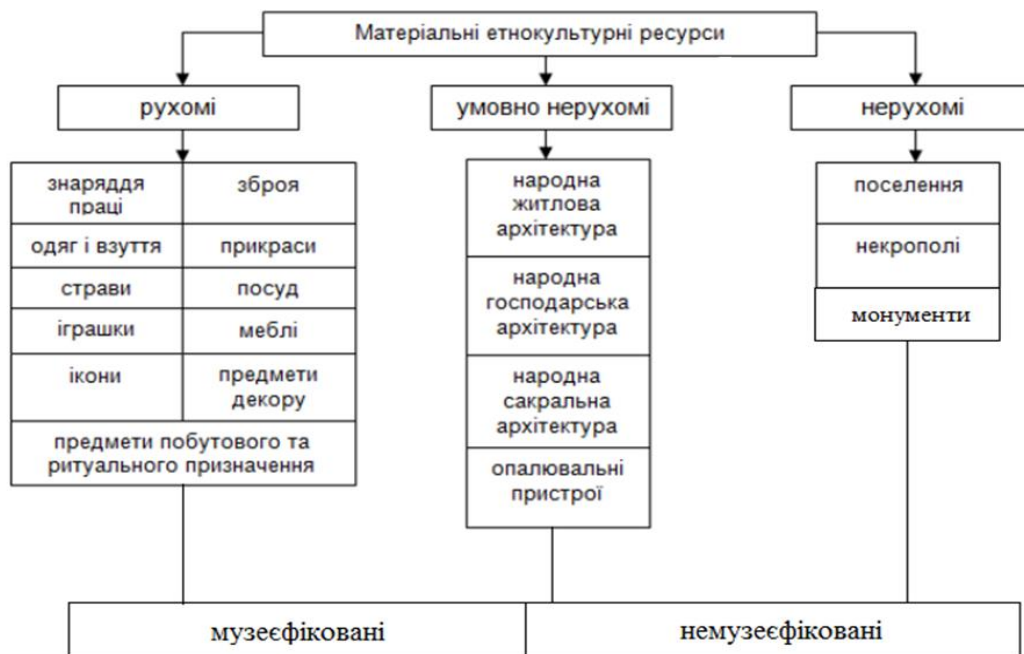

Рис. 2.4. Матеріальні етнокультурні ресурси [31] (з авторською доробкою)

Щодо українських етноресурсів в Канаді, то тут налічується значна низка українських музеїв. Перш за все, це Український музей у м. Торонто (провінція Онтаріо). Вже майже 70 років музей зберігає безцінні набутки українців у Канаді. Тут діють і спеціальні освітні програми, а також радо діляться своєю бібліотекою, архівами та колекційними матеріалами зі студентами та викладачами, приватними особами, що займаються вивченням української культури. Український музей Канади з успіхом виконує головну

свою місію – зберігає надбання предків для прийдешніх поколінь, щоб не забували про своє походження. [19]. Також є Український музей Канади у м.Вінніпег (провінція Манітоба). Він був заснований Українською жіночою асоціацією Канади (UWAC) у 1936р. в м.Саскатун (провінція Саскачеван)[21].

Музей Івана Франко у м. Вінніпег унікальний. Це єдиний у світі музей за межами України, який присвячений видатному українському поетові, письменнику та патріоту своєї країни. [20]. Музей Шевченка є єдиним музеєм, присвяченим життю і творчості Тараса Шевченка, що розташований на американському континенті. Заснований 1952 р. в Північному Оквілі, відроджений 1995 року в м. Торонто, де існує і нині. [1].

«Село спадщини української культури» в провінції Альберта - це музей просто неба, який знаходиться у 80 км. на схід від центру м. Едмонтон в екокультурній території, яка називається «Калина Кантрі». Тут перевдягнуті відповідно до епохи в історичні костюми співробітники-актори, які грають ролі колишніх поселенців того регіону, відтворюють життя й побут першопрохідців у східно-центральної Альберті, Канада [22].Українські пам'ятки розташовані по усій Канаді. Місто Вегревіль, наприклад, у провінції Альберта відомо Вегревільською писанкою – скульптура української писанки, що була встановлена ще у 1975 році. Кажуть, що канадська писанка була створена, як пам'ятник кінній поліції [22]. Пам'ятник Лесі Українки у м.Торонто (провінція Онтаріо) розташований в одному з найбільших парків - Хай-Парку. Монумент було встановлено восени 1975 року на замовлення Жіночої Ради Конгресу українців Канади [1]. Пам'ятники присвячені Тарасові Шевченку (пам'ятники поетові розташовані у містах Оттава, Оквиль (провінція Онтаріо) та Вінніпег (провінція Манітоба), [30]. В Канаді встановлена досить значна кількість пам'ятників жертвам Голодомору. Вони знаходяться у наступних міста: Едмонтон (провінція Альберта), Вінніпег

(провінція Манітоба), Гакстон (провінція Онтаріо), м.Калгарі (провінція Альберта), Віндзор (провінція Онтаріо)[8].

Важливим видом етноресурсів є і українські фестивалі. За даними «Ukrainian-Canadian Festival Guide» у 2017 р. в країні заплановано проведення 19 загальнодержавних українських фестивалів(табл.2.2). Ми їх позначили на рисунку 2.5. Найбільше їх відбудеться у провінціях Онтаріо — 12, Альберта — 11, а також — у Саскчевані, Манітобі, Британській Колумбії, Квебеку [24]. Серед українських фестивалів є заходи на різну тематику: загальнокультурні, танцювальні, мистецькі, фольклорні, музичні, гастрономічні й ін. Серед них передусім слід виділити ті, що за даними Світового Конгресу Українців включено до переліку культурного надбання Канади: Канадський Національний український фестиваль у м. Дофін, Український фестиваль в Торонто, Український фестиваль в Монреалі, фестиваль «Українська писанка» у м. Вегревіл .

Таблиця 2.2*

Найпопулярніші українські фестивалі Канади у 2017 року

№	Назва фестивалю	Місце проведення	Час проведення
1	«2017 VITAEMO FESTIVAL» (Troyanda Society of Ukrainian Culture & Heritage)	м. Гранд- Прері , Альберта	25 березня
2	«VESELKA UKRAINIAN FESTIVAL» (22nd Annual)	м. Фоем Лейк, Саскачеван	29 квітня
3	«BC UKRAINIAN CULTURAL FESTIVAL» (22nd Annual)	м. Міссіон, Британська Колумбія	6 травня

4	«CHEREMOSH UKRAINIAN DANCE FESTIVAL»	м. Альберт, Альберта	11–14 травня
5	«VESNA UKRAINIAN FESTIVAL»	м. Саскатун, Саскачеван	13 травня
6	«2017 CELEBRATION OF SPRING»	м. Едмонтон, Альберта	22 травня
7	«CARASSAUGA Mississauga's Festival Of Cultures»	м. Міссісога, провінція Онтаріо	26–28 травня
8	«CALGARY UKRAINIAN FESTIVAL» (м. Калгарі, Альберта	3–4 червня
9	«KINGSTON FOLKLORE FESTIVAL»	м. Кінгстон, Онтаріо	9–11 червня
10	MISSISSAUGA UKRAINIAN FESTIVAL»	м. Міссісога, Онтаріо	18 червня
11	«2017 VINTAGE DAY / KALYNA VOICE»	м. Едмонтон, Альберта	25 червня
12	«PYSANKA FESTIVAL»	м. Вегревіль, Альберта	7–9 липня
13	«CAPITAL UKRAINIAN FESTIVAL»	м. Оттава, Онтаріо	21–23 липня
14	«LEMKO VATRA»	м. Дурхам, Онтаріо	26 липня
15	CANADA'S NATIONAL UKRAINIAN FESTIVAL»	м. Дофін, Манітоба	4–6 серпня
16	«2017 UKRAINIAN DAY»	м. Едмонтон, Альберта	13 серпня
17	«MONTREAL UKRAINIAN FESTIVAL»	м. Монреаль, Квебек	9–11 вересня
18	«TORONTO UKRAINIAN FESTIVAL»	м. Торонто, Онтаріо	15–17 вересня

*Джерело: авторська розробка за [24]

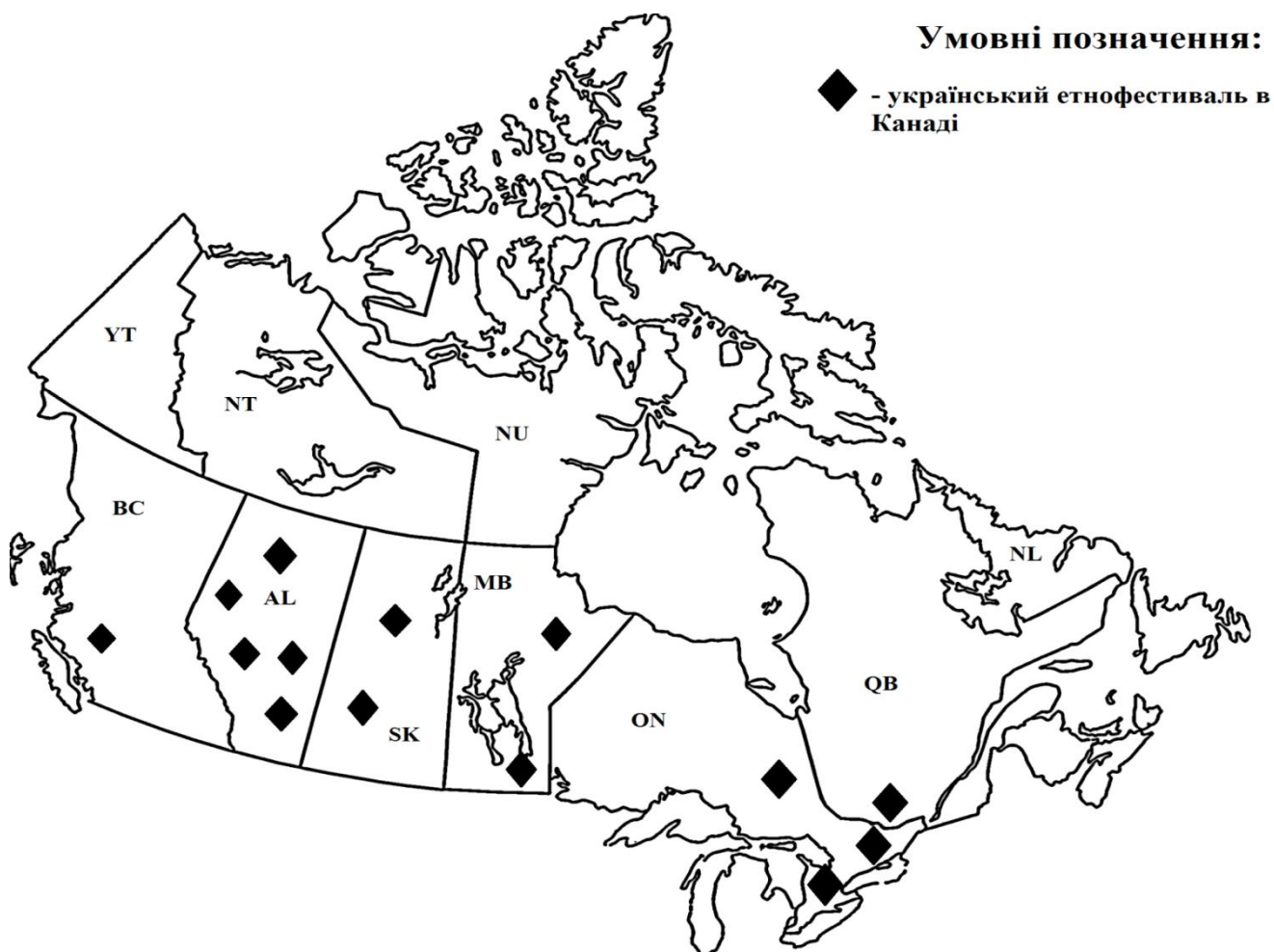

Рис. 2.5. Розміщення українських етнофестивалі в Канаді (авторська розробка за [24])

Фестивальний рух у Канаді не лише сприяє стабільності й розвитку мультикультурного суспільства цієї держави, він також є важливою складовою т. зв. «культурного підприємництва». Українська діаспора Канади є однією з найдавніших і найчисельніших у світі. Вона є активною у прагненні зберегти національну культуру. На цьому шляху важливу роль відіграють численні й різнопланові українські фестивалі, яких щороку в країні відбувається понад 30. Найвідоміші українські фестивалі включено до переліку культурного надбання Канади.

III РОЗВИТОК ТА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОТУРИЗМУ В КАНАДІ

3.1 Динаміка українського етнотуризму в Канаді

Ще з кінця XIX століття і до сьогодні українці подорожують та іммігрують до Канади в значній кількості, і надалі зміцнюють тісні родинні, соціальні та культурні зв'язки між двома країнами. Тож нами було проаналізовано туристичний обмін України та Канади за період з 2006 по 2016 рр. Протягом останніх 10 років він має неоднозначну динаміку.

Таблиця 3.1 *

Туристичний обмін України та Канади (2006-2016 рр, осіб)

Рік	В'їзд в Україну, осіб	Динаміка у % до попереднього року	Виїзд до Канади, осіб	Динаміка у % до попереднього року	Сальдо, осіб
2006	7060	-	1757	-	+5503
2007	9261	31	2838	61	+6423
2008	9857	6	3601	27	+6256
2009	10768	9	1109	-224	+9659
2010	8810	-22	482	-130	+8328
2011	8196	7,4	605	25	+8171
2012	5443	-51	2	15000	+5441
2013	2834	-92	-	-	+2934
2014	771	-267	-	-	+771
2015	497	-55	-	-	+497
2016	1039	109	-	-	+1039

*Джерело: авторська розробка за [11]

Як видно з таблиці (табл. 3.1), середньорічна кількість туристичних прибуттів до України в Канаду в період з 2006 по 2016 рр. складає приблизно 5,7 тисяч туристів, а, навпаки, з України до Канади – 945 туристів, або в 6 разів менше.

В період з 2006 по 2009 рр. кількість канадських туристів, які відвідали Україну зростає з 7060 до 10768 осіб. Саме 2009-го р. спостерігався найбільший показник туристичного прибуття - 10768 осіб. Вже з 2010 по 2015 рр. включно прибуття відвідувачів з Канади зменшувалося. Особливо різкий спад був у 2014 році (по відношенню до попереднього року становить -267%), у зв'язку з відомими причинами, а саме напруженою політичною і військовою ситуацією в країні. В 2016 році прибуття туристів з Канади має позитивний характер. В Україну із туристичною метою завітало 1039 туристів, що на 109% більше у порівнянні з 2015 роком. З 2013 по 2016 роки не відбулося жодного туристичного прибуття в Канаду з України.

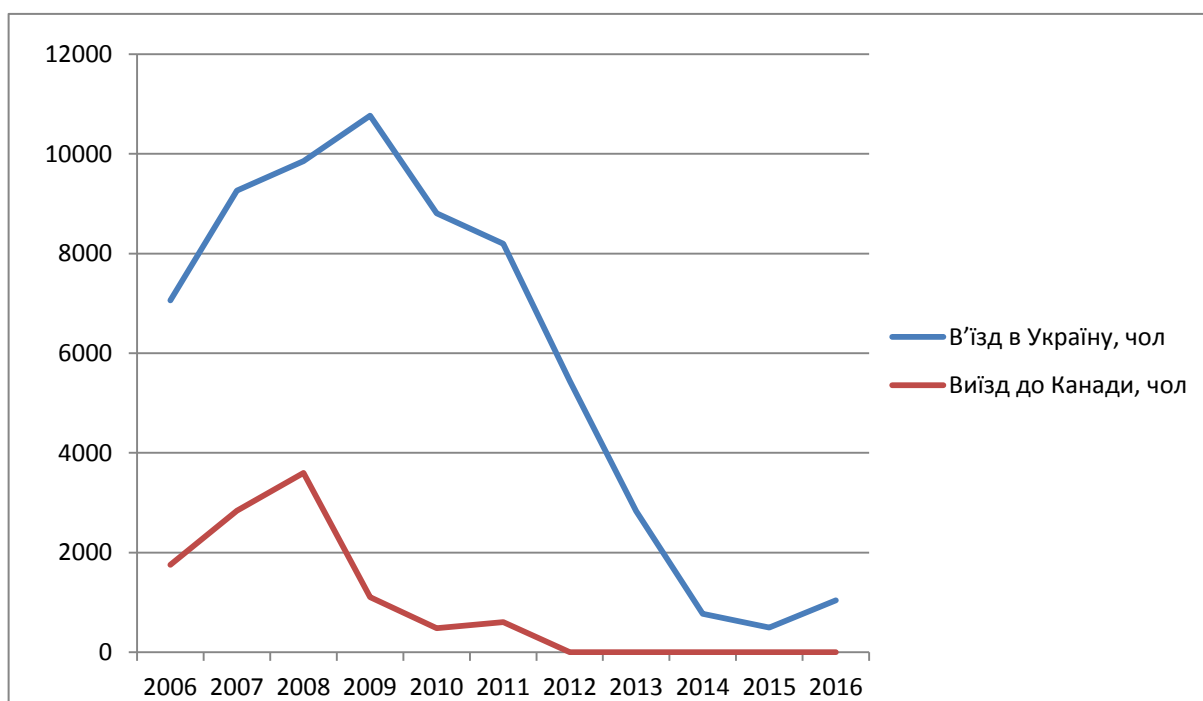

Рис. 3.1 Туристичний обмін України та Канади (2006-2016 рр, осіб)
(авторська розробка за[11])

Такі дані дають підстави оцінити поточну ситуацію як незадовільну з огляду на величезні туристичні можливості України. Причинами такого стану є те, що матеріально-технічна база туризму України є недостатньо модерною, інфраструктура потребує реконструкції та відновлення. Рівень сервісу в багатьох готелях, особливо в провінціях, не відповідає міжнародним стандартам, проте низка готелів може бути конкурентоспроможною на світовому рівні (Hyatt Regency Kiev, 11 Mirrors Design Hotel, Radisson Blu Hotel, Fairmont Grand Hotel, Hilton, Intercontinental, PremierPalace тощо). Багато пам'яток культури та історії занедбано, низку проблем екологічного та фінансово-економічного характеру не вирішено. Також негативно впливає на розвиток туризму в Україні напружена політична ситуація. Анексія Криму, події на сході та півдні України зумовили негативні зміни, як показує статистика, в структурі та об'ємах в'їзних туристичних потоків.

Щодо відвідування українцями країни кленового листя, то українці відвідували Канаду з 2006 по 2012 рр. Із 2006 по 2008 рр. кількість туристів збільшувалася. Найбільший показник прибуття українських відвідувачів в Канаду спостерігався у 2008 році і становив 3601 турист. У 2009 і 2010 рр. кількість туристів в Канаді зменшувалась на 224% і 130% відповідно. Наступного року показник незначно зростав, всього на 25%. У 2012 р. було лише 2 українських туриста на теренах Канади. З 2013 по 2016 роки жоден український турист не відвідав Канаду.

Серед основних причин цього стану варто виділити високі ціни на путівки, котрі значно зросли порівняно з минулими роками через стрімку девальвацію гривні, дуже велика відстань між країнами (авіапереліт займає мінімум 10 годин), складна процедура отримання канадських віз для українців, а також відсутність реклами даного туристичного напрямку в Україні, зокрема з боку українських тур фірм, а також національної туристичної реклами України у світових та канадських ЗМІ

3.2. Чинники та географія українського етнотуризму в Канаді

Сучасна географія українського етнотуризму в Канаді сформувалась під впливом декількох чинників, до яких належать: історичні, географічні, економічні, демографічні, кліматичні, адміністративні тощо.

Щодо *історичних* чинників, то вони, перш за все, пов'язані із хвилями української еміграції до Канади (детальніше про це говорилося у II розділі). Під час першої хвилі еміграції, українці оселилися у таких провінціях як Альберта, Манітоба і Саскачеван. У період другої хвилі еміграції українці продовжували розселення по вищезазначених провінціях, особливо у містах Едмонтон (Альберта) і Вінніпег (Манітоба), а також по місту Торонто (Онтаріо). Під час «третьої хвилі» імміграції за часів Другої світової війни соціальний склад української діаспори змінився, а також за рахунок внутрішньої міграції, українці осіли у Західній (Британська Колумбія) та Східній (Онтаріо, Квебек) частинах Канади. Остання хвиля еміграції, пов'язана із *адміністративним* чинником. Емігранти з України осідають в містах адміністративного значення, зокрема це Едмонтон, Торонто, Вінніпег, Реджайна, Ванкувер. *Географічний* чинник разом із історичним зумовив наявність ресурсів етнотуризму в певних провінціях Канади, де наразі сконцентровано найбільше українців – Онтаріо, Британська Колумбія, Альберта, Манітоба, Саскачеван. Щодо *кліматичного* чинника, то його треба особливо враховувати, адже туристи не поїдуть до північних частин Канади, які лежать поза полярним колом, тим більше що тут практично немає українського населення. До них відносяться наступні провінції - Юкон, Північно-Західні території і Нунавут. Більшість ресурсів знаходяться у південній частині Канади. *Економіко-географічний* чинник пов'язаний з географічною особливістю господарського розвитку. Зокрема із розвитком сільського господарства, оскільки українська еміграція мала за мету роботу на землі. Особливістю Північної Америки є популярність одягу людей, які займаються сільським господарством (наприклад, джинсовий одяг). Щодо

українського одягу, то його не носять на кожен день, а вдягають національний одяг (вишиванки) лише на свята, тобто це святковий одяг. Демографічні особливості визначає *демографічний* чинник. Українці займають визначну частку населення Канади серед інших національних груп населення, за останнім переписом (2006р.) вже 1 209 085, або 2 % населення країни населяють українці. Це означає те, що українці займають 6 місце серед національностей, які населяють Канаду. Україноканадці зберегли свою регіональну культурну ідентифікацію з помітною українською самосвідомістю. Зокрема, варто виділити найбільш «українські» провінції – Манітоба, Саскачеван, Альберта, Британська Колумбія, Онтаріо.

Головний чинник географії туризму – наявність певних туристичних ресурсів (об'єктів), але це не є єдиною передумовою. Ресурс повинен бути туристично облаштований, тобто мати відповідну туристичну інфраструктуру: гарні дороги, заклади розміщення і харчування тощо.

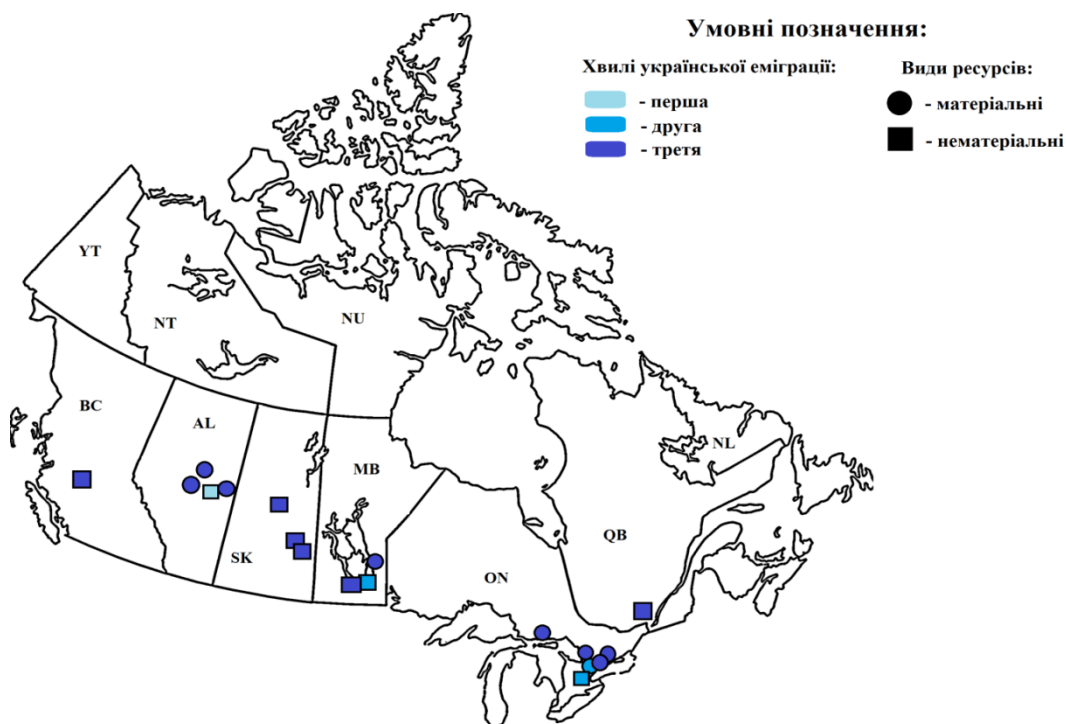

Рис. 3.2 Зведена ресурсна база українського етнотуризму в Канаді(авторська розробка за [21; 24; 29])

Географія українського етнотуризму в Канаді

Хвилі української еміграції до канади	Провінції	Ресурси українського етнотуризму	
		Матеріальні	Нематеріальні
1 хвиля	Альберта, Саскачеван, Манітоба	-	Село Спадщини Української культури
2 хвиля	Онтаріо Манітоба, Альберта	Український музей в Торонто, Український музей Канади у Вінніпезі	Перший Всекрайовий Українсько-Канадський Фестиваль пісні та музики
3 хвиля	Онтаріо Альберта Манітоба Квебек Саскачеван Британська Колумбія	Музей Тараса Шевченка, пам'ятник Лесі українці, пам'ятник Тарасові Шевченку, 2 пам'ятники жертвам Голодомору Вегревільська писанка, 2 пам'ятники жертвам Голодомору Пам'ятник жертвам Голодомору,	Український фестиваль Український фестиваль «Весна» Український фестиваль культури, Канадський Національний український фестиваль, VITAEMO FESTIVAL, «BC UKRAINIAN CULTURAL FESTIVAL», «CHEREMOSH UKRAINIAN DANCE FESTIVAL» «VESNA UKRAINIAN FESTIVAL», LEMKO VATRA»

*Джерело:[21; 24; 29]

З рис. 3.3 видно, що найбільш популярною серед іноземців є провінція Онтаріо, де щорічно приймається понад 5 млн іноземних туристів, що зрозуміло, оскільки тут знаходиться столиця Канади – місто Оттава з урядовими установами, які розміщені в гарних історичних будинках(наприклад, парламент Канади, палац генерал-губернатора тощо). Основним туристичним центром у Онтаріо є місто Торонто, де також зосереджено багато туристичних атракцій. Далі за числом в'їзних туристів знаходяться провінції Квебек та Британська Колумбія, де туристопотік перевищує 2 млн осіб в кожній. Це є зрозумілим, адже франкомовна провінція Квебек особливо притягує туристів з франкомовних країн (Франція, Бельгія), а провінція Британська Колумбія виділяється унікальною природою, рельєфом, м'яким кліматом, цікавими містами. Наступна група провінцій за розміром в'їзного туристопотоку охоплює провінції Ньюфаундленд і Лабрадор та Альберта. Значно менше туристів зафіксовано у провінціях Манітоба і Саскачеван (до 0,5 млн осіб). Найменше туристів фіксується на півночі Канади, за якими навіть не наводиться даних.

Щодо найбільш популярних дестинацій в Канаді для українських туристів, то ними, за даними українських туристичних агенцій, є провінції Онтаріо, Манітоба, Саскачеван, Альберта та Британська Колумбія. Це пояснюється тим, що саме тут сконцентрована українська діаспора в Канаді. Зрозуміло, що серед українських туристів найбільше бажаючих подивитися столицю провінції Онтаріо – Оттаву, де знаходиться уряд і парламент Канади. Це також стосується основного туристичного центру і найбільшого міста як Онтаріо, так і Канади – Торонто, де проживає багато українців, і хоча відсотково вони становлять невелику частину у населенні цього міста, їм за підтримки влади Канади вдалося спорудити декілька цікавих об'єктів для українців - це український музей, музей Тараса Шевченка, пам'ятники на честь Лесі Українки і Тараса Шевченка, один із наймаштабніших українських фестивалів у Канаді «Toronto Ukrainian Festival». Також у

провінції Онтаріо є туристичні центри, які притягують потік туристів з України - м. Вінздор і Гакстон, де розташовані пам'ятники жертвам Голодомору в Україні; м.Оквіль, де знаходиться ще один пам'ятник Тарасові Шевченку; м. Міссісога і Дурхам – саме тут відбуваються фестивалі під назвою «Lemko Vatra» та «Mississauga Ukrainian Festiaval». Традиційно великою цікавістю українських туристів користуються наступні провінції Канади – Манітоба, Саскачеван, Альберта, де не тільки багато українського населення, але воно і відсотково становить значну частку (Манітоба – 14,7%, Альберта – 10,2%, Саскачеван – 13,6%). Для українських туристів тут багато цікавих атракцій. У провінції Манітоба основним туристичним центром є м. Вінніпег. Тут попитом користуються наступні туристичні об'єкти – музей Іана Франка, український музей, пам'ятник жертвам Голодомору та пам'ятник на честь Тараса Шевченка. Популярним серед туристів є і український етнофестиваль під назвою «Winnipeg Folklorama Festival». Ще одним туристичним центром у даній провінції є м. Дофін, де відбувається щорічний Канадський фестиваль. У провінції Альберта провідним туристичним центром є місто Едмонтон. Тут розташовані такі атракції як «Село спадщини української культури», пам'ятник жертвам Голодомору в Україні і проходить етнофестиваль «CelebrationofSpring». Наступними туристичними центрами у провінції є м. Калгарі і Вегревіль. Місто Калгарі відоме через пам'ятник жертвам Голодомору і фестивалю під назвою «CalgaryUkrainianFestival», а Вегревіль - своєю гігантською писанкою і «PysankaFestival». Щодо провінції Саскачеван, то основним туристичним центром є місто Саскатун, де проходить фестиваль «Vesna». Попитом серед українських туристів користується і Британська Колумбія, яка є найзахіднішою провінцією Канади. Тут проживає багато українців. Хоча відсотково вони становлять незначну частку, ім. вдалося створити цікаві об'єкти. Вони розташовані у таких туристичних центрах провінції як

Ванкувер і Міссіон. Там знаходиться пам'ятник Тарасові Шевченку і відбувається етнофестиваль під назвою «BCUkrainianCulturalFestival»

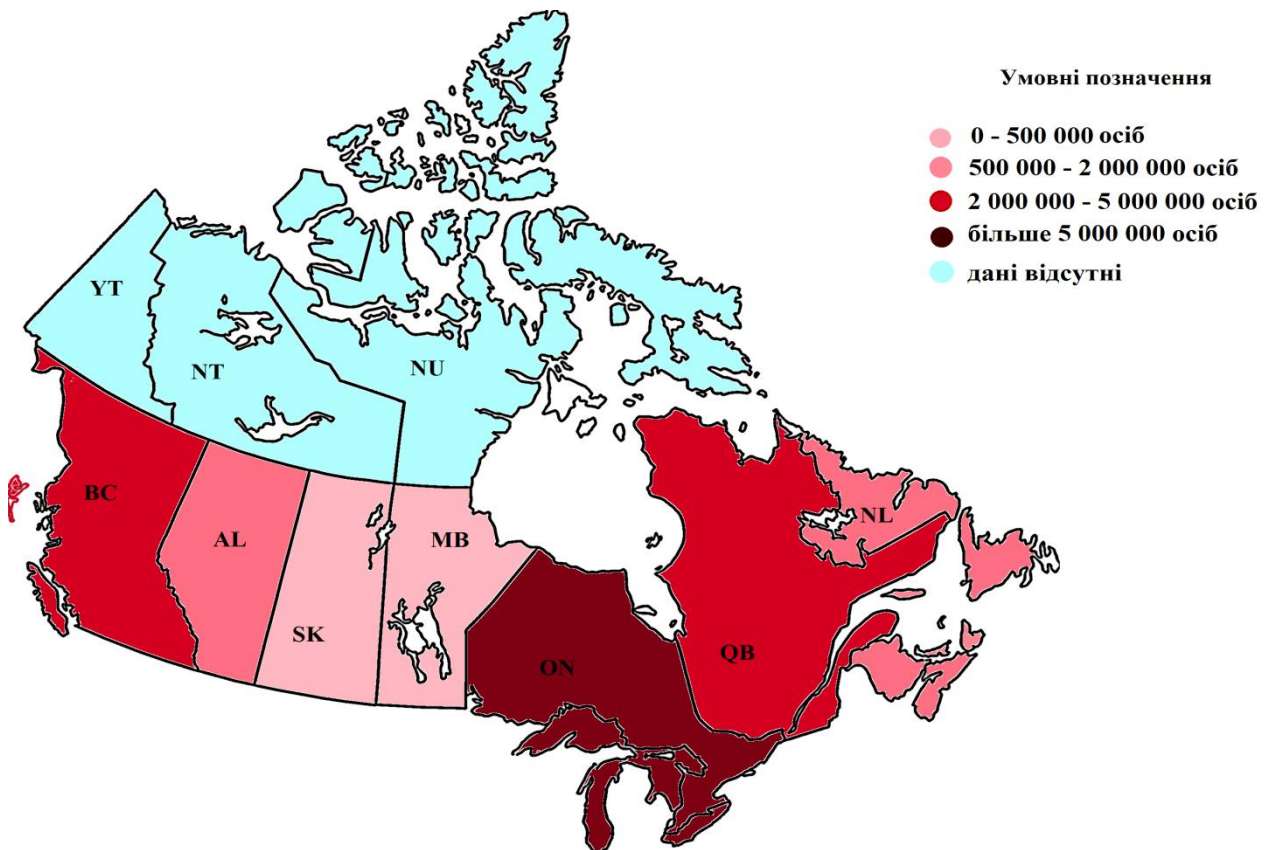

Рис. 3.3. Розподіл в'їзного туристопотоку (іноземних туристів) за провінціями Канади (2015р.) (авторська розробка за [4])

Таким чином, географія ресурсної бази українського етнотуризму в Канаді в основному визначає географію туристопотоків, тобто розміщення за провінціями Канади і всередині них, що було детально розглянуто в попередньому розділі. Проте географія ресурсної бази та географія туристів можуть не співпадати через причини, про які говорилося вище, зокрема розвиток туристичної інфраструктури.

3.3 Перспективи та проблеми розвитку українського етнотуризму в Канаді у світлі розвитку українсько-канадських зв'язків

Двосторонні відносини України та Канади мають давню історію та охоплюють великий спектр сфер. Особливості українсько-канадського співробітництва обумовлені наявністю 1,2-мільйонної української діаспори в Канаді, що має надзвичайно розвинену систему громадських та культурних організацій, наукових та дослідницьких установ, музеїв, художніх колективів, мистецьких об'єднань. Це сприяє прямим міжособистісним контактам між громадянами наших країн, а також безпосереднє співробітництво між такими організаціями в Канаді та подібними установами в Україні. Протягом десятиліть українці в Канаді накопичували значний духовно-культурний потенціал, створювались численні наукові, літературні, художні цінності, там працювали і працюють багато видатних українських вчених, письменників, художників.

Українська діаспора, зіграла значну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді, в популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло формуванню дружніх взаємовигідних відносин між двома країнами. Важливо також відмітити і останні парламентські вибори в Канаді 2015 р. Економічна криза в Україні та конфлікт на Донбасі стали однією з ключових зовнішньополітичних тем під час нинішньої виборчої кампанії в Канаді. Три найвпливовіші канадські партії – Консервативна, Ліберальна і Нова демократична – висловили підтримку Україні і наміри не тільки продовжити, але і посилити її.

Таким чином, можна зробити висновок, що питання України в Канаді завжди стоятиме на порядку денному. І, враховуючи останні вибори, можна говорити, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь Україні, а підтримка Канади буде тільки посилюватись. Це, перш за все, пов'язано з українською діаспорою в Канаді, яка нараховує близько 1,2 млн. чол., що складає близько 3 % всього населення Канади [45].

Канада неодноразово постачала нашій країні гуманітарну допомогу у вигляді медичних аптечок, засобів нічного бачення, комплектів військової форми тощо. Канадські інструктори беруть участь у навчанні українських військових. Також Канада надала Україні фінансову допомогу у вигляді 200 млн. дол. США для стабілізації української економіки і 50 млн. дол. США для вирішення гуманітарних проблем, а також 5 млн. дол. США для тренувальної місії нової української поліції. Вона також передала українському уряду пакет технічної допомоги для проведення реформ, який піде, по-перше, на подолання корупції, а по-друге, на створення незалежної судової системи. Однією зі знакових подій є підписання документа про завершення переговорного процесу щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Положення проекту Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою забезпечують, зокрема, поглиблення торговель-ного та економічного співробітництва, в тому числі в частині торгівлі промисловими і сільськогосподарськими товарами, захисту інтелектуальної власності, регулювання державних закупівель.

Україні вдалося відстояти асиметричну порівняно з Канадою, лібералізацію доступу до свого ринку у чутливих галузях. Так, з моменту набрання чинності Угодою Україна негайно скасує тарифи для близько 80 % товарів імпорту з Канади, в той же час для деяких сільсько-господарських та промислових товарів застосовуватимуться перехідні періоди у 3, 5, 7 років для зниження тарифів.

Також варто зазначити, що загалом на території Канади нараховується понад 1000 етнічних українських громадських організацій та спілок, більшість з яких об'єднані в організації Конгрес українців Канади (КУК). КУК виступає від імені переважної більшості українських канадців країни, представляючи їх у державних установах та засобах масової інформації. Канада також є місцем перебування штаб-квартир Світового конгресу

українців (СКУ) та Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО).

Пріоритетним у двосторонніх відносинах на цьому напрямі є надання підтримки у збереженні національно-культурної самобутності та етнічної ідентичності, задоволення мовних, освітніх та інформаційних потреб українських канадців, а також активне залучення українських організацій в Канаді до процесів демократичного розвитку України.

Туристичні зв'язки України із Канадою відносно добре налагоджені. Такий висновок можна зробити із наявності великої кількості турфірм в Україні, які пропонують туристичний продукти в Канаду. Цим займаються наступні туристичні компанії: у Києві -«Инкомартур 93», «Альф», «Мансана»,«Мандруй Дешевше», «Вояж-п'ять зірок», «Данаприс», «Киевский супутник» «Касабланка травел», «Дельта Тревел», «Travel Professional Group», «Дольче Віта», «Феєрія мандрів», «Taras Tour», «Олімпус», «Фелічіта», «Тут и Там», «AVENTOUR», «Н'Екс-Тур», «Поехали с нами», «Маестро Тревел», «TOP TRAVEL», «Соната Тревел»«Yana Luxury Travel», «World Travel»«Пассовер»«Орбита», «Голден Фиш», «САГА – ТМ»«Авентур», «КАРАВАН», «American Travel Group», «Азимут», «Роза Ветров», «Тур Світ», «Туристичний клуб», «Атлантик Тревел» та багато інших[40]; у Харкові – «38 папуг и Ко», «5 зірок», «7 морів тур», «Aelita», «Agentura», «Alev Tour», «Soul Travel», «Світоман», «Neon-Тур», «Море Туров»; у Львові – «ВееTour», «Дірект Тур», «Везувій Тревел» тощо.

Варто зазначити , що у листопаді 2017 року Канада пом'якшила візові вимоги до громадян України. Вони стосуються підтвердження фінансового стану заявника. При подачі заяви на отримання канадської візи, українцям, які були в Канаді протягом останніх десяти років або мають діючу візу США і можуть довести це (показати друк про перетин кордону або саму візу), тепер не потрібно доводити свій задовільний фінансовий стан [21].

Також з 1 серпня 2017 року починає діяти Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Вона передбачає безмитне ввезення автомобілів. Найбільше нововведення порадує любителів американського автопрому, зокрема, позашляховиків і сімейних мінівенів [20].

Таким чином, сучасний етап відносин між Україною та Канадою є найбільш важливим, оскільки саме сьогодні наша держава переживає найбільш важкі часи і саме Канада надає нам найбільшу та всебічну підтримку у збереженні нашої територіальної цілісності та суверенності. Канада активно підтримує демо-кратичні зміни в Україні після перемоги Революції Гідності, надаючи та сприяючи політично, фінансово і технічно проведенню важливих реформ у нашій державі. Двосторонні відносини України та Канади мають давню історію та охоплюють великий спектр сфер. Особливість українсько-канадського співробітництва обумовлена наявністю 1,2 мільйонної української діаспори, яка, представляючи собою нееконімічну групу тиску, активно включена в процес формування українсько-канадських відносин. Українські канадці стають ініціаторами та безпосередніми дійовими особами як виконавці, керівники, експерти і консультанти численних проектів і програм двостороннього співробітництва. Українська діаспора, в свою чергу, зіграла значну роль в формуванні іміджу незалежної України в Канаді, в популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики, що сприяло формуванню дружніх взаємовигідних відносин між двома країнами .

ВИСНОВКИ

Етнотуризм займає важливе місце у складі туристичної галузі. У досліджених нами класифікаціях туризму він виділяється як окремий важливий вид туристичної діяльності. Популярність та важливість етнотуризму, зокрема в Україні, визначається такими чинниками: національна історія, національна культура, національні традиції тощо. У свою чергу етнотуризм має свою складну структуру і підвиди. Класифікація видів етнотуризму зумовлюється різноманітністю ресурсної бази, яка охоплює матеріальні і нематеріальні компоненти.

В Канаді етнотуризм займає особливо важливе місце, що пояснюється багатьма причинами, як історичними (країна освоювалася представниками різних іноземних націй – Британія і Франція, а також іншими народами); географічними і демографічними (відносяться корінні жителі Канади – аборигени, ескімоси, інуїти). Нині в Канаді проживають представники таких народів – англійці, французи, німці, італійці, ескімоси, китайці, голландці та українці, що становлять майже 2% від загального населення Канади.

Під час даного дослідження ми використовували наступні методи: абстракції, аналізу і синтезу, літературний, картографічний, історичний, статистичний, табличний, графічний, математичний, порівняння.

Історія української діаспори в Канаді почалась з кінця XIX ст. і мала три хвилі. Під час першої хвилі еміграції, українці оселилися у таких провінціях як Альберта, Манітоба і Саскачеван. У період другої хвилі еміграції українці продовжували розселення по вищезазначених провінціях, особливо у містах Едмонтон (Альберта) і Вінніпег (Манітоба), а також по місту Торонто (Онтаріо). Під час «третьої хвилі» імміграції за часів Другої світової війни соціальний склад української діаспори змінився, а також за рахунок внутрішньої міграції, українці осіли у Західній (Британська Колумбія) та Східній (Онтаріо, Квебек) частинах Канади. Щодо сучасної

географії української діаспори в Канаді, то вона розташована у наступних провінціях - Онтаріо, Альберта, Манітоба, Саскачеван, Британська Колумбія. Природньо, що у наведених провінціях зосереджено основні види туристичних ресурсів для розвитку етнотуризму в Канаді. До них належать різномантні пам'ятники, музеї, фестивалі тощо, які розташовані в основних туристичних центрах Канади.

Український етнотуризм в Канаді пройшов декілька етапів у своєму розвитку. Найбільш динамічно він розвивався у наприкінці 2000-х рр.(найбільше українців виїхало у 2008 р. – 3607 осіб, а до України приїхало Канадців у 2009 р. – 10768 осіб). За останні роки спостерігається тимчасовий спад українсько-канадських туристичних зв'язків, особливо щодо виїзду українських туристів до Канади, хоча цим займається досить багато турфірм в Україні. У Києві- це «Travel Professional Group», «Дольче Віта», «Феєрія мандрів», «Taras Tour», «Олімпус», «Фелічита», «Тут и Там», «AVENTOUR», «Н'Екс-Тур» та багато інших; у Харкові - «Aelita», «Agentura», «Alev Tour», «Soul Travel», «Світоман», «Neon-Тур», «Море Туров»; у Львові – «Вее Tour», «Дірект Тур», «Везувій Тревел» тощо.

До чинників географії українського етнотуризму в Канаді належать: історичні, географічні, економічні, демографічні, кліматичні, адміністративні. Під впливом цих чинників сформувалась сучасна географія українського етнотуризму в Канаді, яка сконцентрована переважно в п'яти провінціях – це столична провінція Онтаріо, традиційні українські провінції Манітоба, Саскачеван та Альберта, а також Британська Колумбія. Тут знаходяться і основні центри притяжіння для українських туристів і одночасно центри, які являють найбільшу цікавість для них. Це передусім столиця Канади – Оттава, центри провінцій – Торонто, Вінніпег, Едмонтон, Саскатун, Ванкувер, а також інші цікаві локації, пов'язані з традиціями українських Канадців.

Перспективи українсько-канадських зв'язків у сфері етнотуризму пов'язані з виходом українського туризму із кризи, що зараз спостерігається і поступовим збільшенням числа як туристів з Канади, які приїжджають до України, зокрема в межах етнотуризму, так і українських туристів, які купують путівки до Канади (незважаючи на їхню високу вартість, у порівнянні з Єгиптом або із Туреччиною), у тому числі з метою етнотуризму. Проблеми україно-канадського туризму теж існують. Вони пов'язані з недостатньою активною маркетинговою діяльністю українських турфірм в Канаді, що просувають свою турпродукцію, зокрема з етнотуризму, а також недостатньою пропагандою турів до Канади в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 10 найбільш відомих пам'ятників за кордоном, присвячених Україні[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://changeua.com/10-pamyatnikiv-prisvyacheni-ukrayintsyam-chi/>
2. Canada Top Festivals And Events[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.see-canada.ca/canada_festivals.htm
3. Capital Ukrainian Festival (CUF)[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2247916-v-ottavi-vidbudetsa-festival-ukrainskoi-diaspori.html>
4. Canadian Tourism Industry [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tiac-aitc.ca/Library/documents/The_Canadian_Tourism_Industry_-_A_Special_Report_Web_Optimized_.pdf
5. History of the Museum [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.umc.sk.ca/page/index_new
6. Ivan Franko Museum[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ultwpg.ca/ivan-franko-museum/>
7. Бейдик О.О. Навчально-методичний комплекс дисципліни «Туристсько-рекреаційні ресурси» для студентів спеціальності «Туризм» спеціалізації «Міжнародний туризм», 2-е вид, доп. і роз. – К.: ВГЛ «Обрії», 2008 – 167 с.
8. Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених та студентів «Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи»[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.science-community.org/uk/node/163807>
9. ГЕОГРАФИЯ ТУРИЗМА КАНАДЫ[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://geolike.ru/page/gl_6349.htm
10. Голотюк І. Канада поруч / Ірина Голотюк. // Факти. – 2017. – С. 23.

11. Державна статистика України [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Діаспора українців в Канаді: історія та досягнення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rivne1.tv/Info/?id=71246>
13. Економічна і соціальна географія світу: Підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Б.П. Яценко, В.К. Кіпченко, О.О. Любіцева та ін.; за заг. ред. Б.П. Яценка – К.: Наш час, 2013 – 472.
14. Економічні основи туристичної діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/pucentejlo34.htm
15. Этнический туризм. География этнического туризма в Украине и других странах мира [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://travelluxtour.info/vidy-turizma/etnicheskii-turizm/>
16. Етнічний туризм [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC
17. Загальнонаукові методи дослідження [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://stud.com.ua/24306/politologiya/zagalnonaukovi_metodi_doslidzhenna
18. Зарубежный опыт организации этнографического туризма [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_tourism/kovyneva.htm
19. Історія канадських українців
http://vgolos.com.ua/articles/istoriya_kanadskyh_ukraintsiv_108284.html
20. Канада отменяет пошлины практически на все украинские товары. // Факти. – 2017. – С. 4.
21. Канада спростила оформлення віз для українців
<http://www.volynpost.com/news/100975-kanada-sprostyla-oformlennia-viz-dlia-ukrainciv>

22. Канадська Україна в мініатюрі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pyrogiv.kiev.ua/ukrainska-kultura/kanadska-ukraina-v-miniatiuri.html>
23. Канадсько-Український національний фестиваль в Дофін [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrainianpeople.us/51-%D0%B9-%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8/>
24. Лозинський Р. М. Українські фестивалі Канади / Р. М. Лозинський, А. І. Зубик, Х. І. Пінчук // Розвиток українського етнотуризму: проблеми і перспективи / Р. М. Лозинський, А. І. Зубик, Х. І. Пінчук. – Львів: Львівський інститут економіки і туризму, 2017. – С. 482
25. Любіцева О.О. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник / Любіцева О.О., Бабарицька В.К. - К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.
26. Масляк П.О. Географія для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням географії: підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / П.О. Масляк, С.Л. Капіруліна. – Харків : Вид-во «Ранок», 2017. – 240 с. : іл.
27. Музей Шевченка в Торонто [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9_%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA_%D0%B0_%D0%B2_%D0%A2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE

28. Населення Канади: національний склад, мови, релігія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/canada/593-canada-languages-religion>
29. Пам'ятники жертвам Голодомору, встановлені в Канаді [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/holodomor-remembrance/holodomor-remembrance-canada/holodomor-remembrance-canada-monuments>
30. Пам'ятники Тарасу Шевченку [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%83_%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE
31. Петрик Н.А., Олексійчук Т.В. Етнічний туризм: зміст, особливості та форми / Н.А. Петрик, Т.В. Олексійчук // - Наукові записки Вінницького педуніверситету. Сер. Географія. – 2010. – Вип. 20
32. Смирнов І.Г. Бізнесові основи міжнародного туризму: Навч. пос. – К.: ВПЦ „Київський університет”, 2007. – 125 с.
33. Смирнов І.Г. Маркетинг у туризмі: Навч. Посіб. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2016. – 251 с.
34. Смирнов І.Г., Фоменко Н.В. Міжнародний туристичний бізнес: Навч.-метод. пос. – І.-Ф.: Галицька академія, 2009. – 154 с
35. Стафійчук В.І. Рекреалогія. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2006. – 264 с.
36. Теоретичні основи типології та специфіки туристичних ресурсів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/matvijchuk2.htm
37. Тертична Ю. В. Етноекзогенний туризм в системі понять етногеографії <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk31/v316.pdf>

38. ТОП-9 найвідоміших великодніх яєць [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://portal.lviv.ua/article/2015/04/10/164504>
39. Туризм и отдых [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.arctic.ru/tourism/>
40. Турфірми Канади [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://turbiz.turistua.com/agency/country/kanada.htm>
41. Українські музеї Торонто [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://razom.media/museum>
42. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку
43. Українці у Канаді [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ca/ukrainians-in-ca>
44. Фестиваль української культури в Монреалі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ua.censor.net.ua/p454778>
45. Шадріна Т. УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В КАНАДІ: МОВА «ЧУЖОЇ» КРАЇНИ / Т. Шадріна. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.. – 2016. – С. 309.